

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

«___» _____ 20__ р.

**ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра**

зі спеціальності облік і аудит

за темою:

«Облік, аудит та аналіз дебіторської заборгованості підприємства (на прикладі ПП
«ГАУСС ЛОДЖИСТИК»)

Виконавець

студентка обліково-економічного факультету
групи 42

Царан Анна Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові) / підпис/

Науковий керівник

ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Зварич Любов Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/ підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ	5
1.1. Порядок визнання та види дебіторської заборгованості Ошибка! Закладка не определена.	
1.2. Законодавчо-нормативне регулювання обліку дебіторської заборгованості	10
1.3. Особливості обліку розрахунків з дебіторами.....	15
1.4. Проблемні питання обліку дебіторської заборгованості	20
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА ПП «ГАУСС ЛОДЖИСТИК» ...	24
2.1. Загальна характеристика діяльності підприємства	24
2.2. Облік дебіторської заборгованості на ПП «ГАУСС ЛОДЖИСТИК»	27
2.3. Аналіз дебіторської заборгованості досліджуваного підприємства.....	36
РОЗДІЛ 3. АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ	46
3.1. Мета, завдання та джерела аудиту розрахунків з дебіторами	46
3.2. Методика аудиту дебіторської заборгованості.....	48
3.3. Шляхи вдосконалення аналізу та аудиту дебіторської заборгованості на ПП «ГАУСС ЛОДЖИСТИК».....	55
ВИСНОВКИ	61
СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	70

ВСТУП

Актуальність теми. Одним з показників, який характеризує фінансове положенням підприємства, є стан розрахунків з дебіторами. Взагалі питання дебіторської заборгованості є дуже важливим і актуальним для функціонування будь-якого підприємства, особливо в сучасних умовах ведення бізнесу. Дебіторська заборгованість впливає на економічну діяльність будь-якого підприємства особливим чином: дебіторська заборгованість, яка протягом тривалого часу не повертається (отже, що до неї на підприємстві виникає сумнів, стосовно її повернення) перш за все погіршує фінансовий стан підприємства, тобто відбувається погіршення платоспроможності, внаслідок недоотримання (недостачі) грошових коштів.

Крім усього зазначеного відбувається погіршення оборотності грошових коштів. Внаслідок дії цих факторів може збільшуватися кредиторська заборгованість підприємства перед своїми постачальниками. А погіршення платоспроможності підприємства ставить загрозу щодо банкрутства підприємства чи, у кращому разі, погіршення результатів діяльності (гальмування чи припинення розвитку). Тому це питання є дуже актуальним у наш час.

Багатьох економістів турбують проблеми розвитку та удосконалення обліку та контролю дебіторської заборгованості. Даній тематиці присвятили свої наукові праці такі відомі вчені, як Бутинець Ф. Ф., Голов С. Ф., Гуцайлюк З. В., Дамарі Р., Заруба О. Д., Завгородній В. П., Ковальов В. В., Костюченко В. Г., Маслов С. І., Петрик Є. В., Савицька Г. В., Сопко В. В., Соколов Я. В., Хенк С., Хувер К. Однак питання обліку дебіторської заборгованості не втрачають своєї актуальності й потребують подальшого дослідження. Саме це і обумовлює актуальність вибраної теми випускної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою даної випускної роботи є обґрунтування теоретичних та організаційно-методичних положень, ознайомлення з практикою обліку та контролю розрахунків з дебіторами та надання практичних

рекомендацій щодо удосконалення систем обліку та контролю на досліджуваному підприємстві.

У зв'язку з метою випускної роботи поставлені наступні завдання:

- дослідити економічну сутність та умови виникнення дебіторської заборгованості в сучасних умовах господарювання;
- ознайомитись з практикою обліку розрахунків з дебіторами на досліджуваному підприємстві та надати рекомендації з удосконалення системи обліку;
- розглянути організаційно-методичні аспекти контролю розрахунків з дебіторами, оцінити систему внутрішнього контролю досліджуваного підприємства, та надати рекомендації щодо її удосконалення;

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є дебіторська заборгованість підприємства. Предметом дослідження є теоретичні основи, методика та практика бухгалтерського обліку, аудиту та аналізу розрахунків з дебіторами Приватного Підприємства «ГАУСС ЛОДЖИСТИК».

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основами дослідження є діалектичний метод пізнання, відповідно до якого вивчено стан розрахунків з дебіторами, чинну нормативно-законодавчу базу, методики обліку і аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами. У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи пізнання як: порівняння, аналізу та синтезу, історичного і логічного підходів, узагальнення, а також спеціальні методи економічного аналізу.

Інформаційна база. Інформаційною базою дослідження стали законодавчі й нормативні документи з питань бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з цих питань, періодичні видання з питань економіки, бухгалтерського обліку й контролю, матеріали науково-практичних конференцій і семінарів. Також була використана фінансова звітність та документи первинного, аналітичного та синтетичного обліку Приватного Підприємства «ГАУСС ЛОДЖИСТИК».

ВИСНОВКИ

Ефективне управління дебіторською заборгованістю відноситься до необхідних умов успішної роботи фірми, що створює передумови для швидкого зростання бізнесу та збільшення фінансових можливостей підприємства: прискорюється товарообіг, акумулюються вільні кошти, вчасно сплачуються необхідні рахунки.

У процесі написання випускної роботи розглянуті питання обліку, аналізу та аудиту дебіторської заборгованості, виявлено їх роль у загальній фінансовій діяльності підприємства, вивчено сутність і специфіка дебіторської заборгованості, на Приватному Підприємстві «ГАУСС ЛОДЖИСТИК».

На основі поставленої мети були вирішені такі задачі як:

- вивчення теоретичних основ обліку дебіторської заборгованості;
- наведені принципи класифікації дебіторської заборгованості;
- наведені нормативно-правові документи, які регулюють облік дебіторської заборгованості;
- проведений практичний аналіз та аудит заборгованості.

За результатами аналізу, складу, структури і динаміки дебіторської заборгованості можливо зробити висновок, що в цілому ситуація у сфері здійснення платіжно-розрахункових відносин підприємства з його дебіторами не представляє істотної загрози стабільності фінансового стану. Тим не менш, динаміка зростання дебіторської заборгованості свідчить про необхідність пильної уваги керівництва до організації платіжно-розрахункових відносин.

Одним з недоліків підприємства у обліку дебіторської заборгованості являється відсутність резерву сумнівних боргів. Не дивлячись на те, що у ПП «ГАУСС ЛОДЖИСТИК» є постійні платоспроможні покупці, може статися так, що частина боргу не зможе бути повернута. Отже, необхідно внести до Наказу про облікову політику (Додаток 28) пункт про обов'язкове створення резерву сумнівних боргів.

Але найголовнішим недоліком являється відсутність дієвої системи внутрішнього контролю. У загальному вигляді проблема розвитку системи внутрішнього контролю на рівні будь-якого промислового підприємства полягає у виробленні комплексного, системного підходу і пов'язаних з ним методичних рішень, які б були здатні створити практичні умови для її впровадження та функціонування.

У ринковому конкурентному середовищі дана проблема набуває особливої актуальності, оскільки на злагоджене та ефективне ведення господарської діяльності визначальний вплив здійснює діюча система внутрішнього контролю. Важливою складовою загальної проблеми розвитку системи внутрішнього контролю є отримання уявлення про її фактичний стан, що сформує передумови для її вирішення, дозволить визначити «вузькі» місця в методиці та організації внутрішнього контролю на підприємстві та стане основою для подальших прикладних досліджень з цього питання.

Для вдосконалення системи обліку та контролю дебіторської заборгованості можна рекомендувати:

1. Розробити комплекс заходів щодо пошуку можливостей збільшення кількості покупців і замовників підприємства з тим, щоб зменшити масштаб ризику несплати боргів; постійного моніторингу потенційних дебіторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо).

2. Використання запропонованих реєстрів контролю.

3. Створювати резерв сумнівних боргів та виробити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства.

4. Своєчасно здійснювати контроль за термінами погашення дебіторської заборгованості, не допускати простроченої, так як це визиває викривлення статей балансу та недостовірність у оперативному управлінні заборгованістю.

5. Систематично проводити інвентаризацію заборгованості.

6. Використовувати перепродаж боргу. Такі операції, як факторинг та переведення боргу, допоможуть покращити фінансовий стан та збільшити кількість грошових коштів на підприємстві. Дані заходи полягають у тому, що сума дебіторської заборгованості продається певній компанії у розмірі 70-95% від суми

боргу. Таким чином підприємство-постачальник отримує грошові кошти для продовження безперервної діяльності. А після сплати заборгованості постачальник повертає гроші фактору з комісією, отримуючи кошти від дебітора.

На жаль, нині такі операції не мають широкого розповсюдження в Україні, тому при неповерненні покупцем заборгованості, підприємство втрачає чималі кошти, а у випадку довгострокової заборгованості – воно втрачає частину обороту.

7. Також можна зазначити такі пропозиції:

- розробити певні умови кредитування дебіторів, серед яких необхідно виділити наступні форми: знижки покупцям у разі сплати отриманого товару протягом 10 днів з моменту отримання товару; сплата покупцем повної вартості товару (у разі придбання товару з 11-го по 30-й день кредитного періоду); сплата покупцем штрафу (у разі несплати протягом місяця);

- розробити ефективну диференційовану політику роботи з покупцями. Так, наприклад, всіх покупців можна умовно розбити на групи залежно від їх надійності, фінансового стану та інших показників, важливих з точки зору можливості своєчасного розрахунку за придбану продукцію;

- проводити заходи по стягненню простроченої дебіторської заборгованості;

- регулярно та систематично проводити інвентаризацію розрахунків з дебіторами, з ціллю підтвердження їх правильності та повноти;

- використання більш деталізованої відомості про стан дебіторської заборгованості з покупцями та замовниками. За допомогою даного звіту керівник підприємства може самостійно приймати управлінські рішення щодо кожного окремого дебітора.

Та головним чином ефективність контролю дебіторської заборгованості залежить від її постійного аналізу. Тобто моніторинг її збільшення або зменшення, порівняння дебіторської заборгованості з кредиторською для того, щоб визначити їх оптимальний баланс задля прискорення оборотності цих показників [34].

Виробляючи товари або послуги підприємство змушене продавати їх у кредит, і ніколи не можна сказати точно, чи зможуть дебітори повернути вчасно, або повернуть взагалі, борг. Тому важливо постійно вести моніторинг заборгованості та

вживати заходи щодо її повернення. Практика свідчить, що на тих підприємствах, де налагоджені поточний внутрішньогосподарський контроль дебіторської заборгованості, забезпечується ощадливість і збереження цінностей, розрахунки з дебіторами здійснюються в строк та зменшується обсяг простроченої дебіторської заборгованості. З метою посилення ефективності контролю по розрахункам з дебіторами, потрібно щоб внутрішньогосподарський контроль здійснювався об'єднаними зусиллями всіх спеціалістів, керівників господарських підрозділів та бухгалтерських служб. При цьому особливе значення має щоденний контроль за дебіторською заборгованістю на окремих підприємств [26].

СПИСКИ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]: затв. від 16.01.2003 № 436-IV. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Закон України «Про аудиторську діяльність» [Електронний ресурс]: затв. від 22.04.1993 № 3125-XII. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3125-12>.
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [Електронний ресурс]: затв. від 16.07.99 р № 996-XIV. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
4. Міжнародний стандарт аудиту (MSA) 320 «Суттєвість при плануванні та проведенні аудиту»: навч. посіб. / Нестеренко І. І. [та ін.] за заг. ред. Нестеренко І. І. // – Київ, 2015. – 339 с.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс]: затв. від 18.10.1999 р. № 237. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/z0027-00>.
6. Податковий кодекс України. – [Електронний ресурс]: затв. від 02.12.2010 № 2755-VI. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань №879 [Електронний ресурс]: затв. від 02.09.2014 № 879. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>.
8. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку. [Електронний ресурс]: затв. від 24.05.1995 № 88. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
9. Положення про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування № 291. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99>.

10. Цивільний процесуальний кодекс України – [Електронний ресурс]: затв. від 18.03.2004 № 1618-IV. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

11. Аналіз фінансового стану підприємств. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:http://pidruchniki.com/159502/ekonomika/finansoviy_analiz&gws_rd=cr&ei=MPowWaPJH4fWsAHN96bABQ.

12. Аудит суб'єктів господарювання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://readbookz.com/book/12/541.html>.

13. Бабіч І. І. Організація і методика аудиту: конспект лекцій. / І.І. Бабіч. // - Луцьк: Луцький НТУ, 2016. – № 128. – С. 44.

14. Белозерцев В. С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств оптової торгівлі / В. С. Белозерцев // ЕНФВ "Ефективна економіка". Дніпропетровський національний університет ім. О. Гончара. – 2015. – №10. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1839>.

15. Бутинець Ф.Ф. Аудит (Основи державного, незалежного та професійного та внутрішнього аудиту). / Ф. Ф. Бутинець // – Київ: Центр учбової літератури, 2012. – № 512. – С. 188.

16. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник для студентів спеціальності «Облік та аудит» вищих навчальних закладів. / Ф. Ф. Бутинець // – Житомир: ПП «Рута», 2002. – № 6. – С. 64.

17. Бутинець. Бухгалтерський фінансовий облік / Ф. Ф. Бутинець // – Житомир: ПП «Рута», 2001. – № 13. – С. 366-374.

18. Бухгалтерський облік. Облік дебіторської заборгованості. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uteka.ua/ua/publication/Inventarizaciya-debitorskoj-i-kreditorskoj-zadolzhennosti-2>

19. Відкрита Міжнародна інтернет-конференція "МСФЗ: дослідження, наука, практика, імплементація". – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://konf.amsfo.com.ua/oblik-debitorsko%D1%97-zaborgovanosti-za-psbo-ta-msfz/>.

20. Гладких Т.В. Фінансовий облік: Навч. посіб. / Т. В. Гладких // – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – № 314. – 480 с.
21. Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studopedia.info/6-50128.html>.
22. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства. – 2017р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/89/6250.html> – Назва з екрану.
23. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: Навч. посіб. / Жолнер І. В. // – К.: НУХТ, 2012. – № 412. – 335 с.
24. Заїка С. А. Класифікація дебіторської заборгованості за різними поглядами авторів. / С. А. Заїка. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/78347.doc.htm
25. Іванова. Організація і методика аудиту: навч. посіб. / Н. А. Іванова. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – № 480 – с. 218.
26. К. е. н., Разборська О. О. , Терентьева Г. М. Окремі аспекти внутрішнього контролю дебіторської заборгованості підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/k-e-n-razborska-o-o-terenteva-g-m-okremi-aspekti-vnutrishnogo-kontrolyu-debitorskoyi-zaborgovanosti-pidpriemstva/>.
27. Колеснікова О. М. Проблемні питання обліку резерву сумнівних боргів в контексті Податкового кодексу України [Електронний ресурс] / О. М. Колеснікова // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?Operation=1&iid=772>.
28. Костюченко В. Облік дебіторської заборгованості / Костюченко В. // Бухгалтерський облік і аудит . – Вінниця: ВНТУ, 2015. – № 252. – С. 21-29.
29. Л. В. Кручак. Безнадійна дебіторська заборгованість. Шляхи подолання: навч. посіб. / Л. В. Кручак. – Київ: Центр навч. літ., 2016. – № 464 – С. 7 – 42.
30. Л. Рябокучка. Узгоджені процедури: перевірка обліку дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nauditor.com.ua/uk/component/na_archive/832?View=material.

31. Лігоненко Л.О., Новікова Н.М. Управління дебіторською заборгованістю підприємства: навч. посіб. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – № 142. – 275 с.

32. Методика аудиту дебіторської заборгованості. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1149011642186/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/metodika_auditu_debitorskoyi_zaborgovanosti.

33. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dtk.com.ua/show/0sid034.html>.

34. Москалюк Г.О. Система внутрішнього контролю дебіторської та кредиторської заборгованості: напрямки удосконалення і розвитку [Електронний ресурс]: держ. класифікатор України ДК 657.6:2013. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1899>.

35. Облік довгострокової дебіторської заборгованості. – 2013. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1209081043964/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_dovgostrokovoyi_debitorskoyi_zaborgovanosti.

36. Облік безнадійної дебіторської заборгованості. Бухгалтерський практикум. / Під заг. ред. Кричуна П. М. – К.: «Вісник Міністерства доходів і зборів України», 2014. – № 346. – 66 с.

37. Облік сумнівної заборгованості. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://posibnyky.vntu.edu.ua/buh_ob/buhg_1/53.htm.

38. Облік резерву сумнівних боргів. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1274111942664/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_rezervu_sumnivnih_borgiv.

39. Облік розрахунків з дебіторами [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/14891117/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/oblik_rozrahunkiv_debitorami.

40. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі: монографія / Н. С. Акімова [та ін.] за заг. ред. Н. С. Акімової. – Харків: ХДУХТ, 2016. – № 68. – С. 60-80.

41. Основи бухгалтерського обліку дебіторської заборгованості. – 2013. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/5654>.
42. Основні вимоги до фінансової звітності та принципи складання. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://qps.ru/9hLQa>.
43. Особливості обліку дебіторської заборгованості за П(С)БО та МСФЗ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://qoo.by/27xI>.
44. Приходько Н. І. Значення та завдання аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві: / Приходько Н. І., Капустенко Д. О. // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=74107>.
45. Розкриття інформації про дебіторську заборгованість у фінансовій звітності. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://posibniki.com.ua/post-rozkrittya-informacii-pro-debitorsku-zaborgovanist-u-finansoviy-zvitnosti>.
46. Савченко В. Я. Аудит: навч. посіб. / В. Я. Савченко. // – 2-ге вид. – К.: КНЕУ, 2006. – № 174. – С. 328-330
47. Садовська І. Б. Облік дебіторської заборгованості: Навч. посіб. / Садовська І. Б. // – Житомир: Рута, 2014. – № 252. – С. 45.
48. Створення та облік резерву сумнівних боргів. – 2007. – Режим доступу: <https://dtkt.com.ua/show/3cid01922.html>.
49. Сумнівна дебіторська заборгованість [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/19491207/buhgalterski_y_oblik_ta_audit/_sum_nivna_debitorska_zaborgovanist.
50. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. / В. В. Сопко//. – К.: КНЕУ, 2006. – № 136. – 526 с.
51. Чухно І. С. Методика аналізу дебіторської заборгованості підприємства : Навч. пос. / І. С. Чухно, Рилєєв С. В. // – Ч.: ЧТЕІ КНТЕУ, 2013. – № 241. – С. 4.